

Sociaal en Cultureel Planbureau - Werkprogramma 2013

14 januari 2013

Het SCP verricht - gevraagd en ongevraagd - sociaalwetenschappelijk onderzoek dat relevant is voor en ten dienste staat van het Kabinet, de Eerste en Tweede Kamer, de ministeries en andere overheden. Het SCP heeft als ambitie dé organisatie te zijn voor beleidsrelevante, wetenschappelijk gefundeerde analyses op het sociale en culturele terrein. Daarbij werkt het planbureau samen met de andere planbureaus en (inter)nationale wetenschappelijke instellingen. De werkvelden van het SCP hebben enerzijds steeds meer een regionale en lokale component als gevolg van decentralisatie van beleid. Anderzijds zijn Europese of zelfs mondiale ontwikkelingen van toenemende invloed op de sociale en culturele situatie ('de leefsituatie') in Nederland. Dit zal steeds meer de onderzoeks- en adviesagenda van het SCP bepalen.

Het Werkprogramma van het Sociaal en Cultureel Planbureau staat in het teken van het ondersteunen van het beleid van de overheid, waar dat gericht is op het behoud en de verhoging van het welzijn en het welbevinden van de Nederlandse burger en samenleving. Het SCP heeft een lange traditie van onderzoek naar de leefsituatie van de bevolking. De rapportages zijn veelal ontwikkeld in samenspraak met betrokken departementen. Blijkens de reacties van het kabinet, de Tweede Kamer, de departementen en maatschappelijke organisaties voorzien zij in belangrijke mate in de behoefte aan integrale (overzichts)informatie over de leefsituatie en het voorzieningengebruik van de Nederlandse bevolking en allerlei specifieke bevolkingscategorieën.

Veel van de door het SCP in 2013 uit te voeren onderzoeksprojecten vloeien voort uit eerder gemaakte afspraken of verkregen opdrachten. De *Sociale Staat van Nederland (SSN)* verschijnt iedere twee jaar op verzoek van het parlement. De SSN geeft een stand van zaken en de ontwikkelingen in de tijd wat betreft de kwaliteit van leven van de Nederlandse burgers. In 2013 verschijnt de zevende editie.

Er zijn langjarige afspraken met departementen over de opstelling van bijvoorbeeld *de Monitor Sociale Staat van het Platteland*, *de Emancipatiemonitor*, *de homo-emancipatiemonitor*, *de Rapportage Sport*. Het *cultureel draagvlak* is een meerjarig onderzoeksprogramma, dat voor OCW wordt uitgevoerd en doorloopt tot 2013.

Veel van het SCP-onderzoek is gebaseerd op door het CBS verzamelde en ter beschikking gestelde gegevens. Daarnaast laat het SCP zelf ook enkele grote surveys uitvoeren, in toenemende mate in samenwerking met het CBS. In 2012 heeft het SCP besloten te stoppen met het Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek (AVO). In het AVO werden sinds 1979 gegevens verzameld over de behoefte aan en het gebruik van een breed scala van overheidsvoorzieningen. Omdat het AVO in de loop van de jaren steeds omvangrijker en duurder werd, is besloten dit survey te vervangen door gerichte dataverzamelingen op deelonderwerpen. Gegevens over sport- en cultuurdeelname worden vanaf 2012 verzameld in het VrijeTijdsOnderzoek (VTO). Het SCP voert dit samen uit met het CBS. In 2013 komen de eerste gegevens beschikbaar.

In 2013 komen gegevens beschikbaar van het onderzoek Culturele Veranderingen in Nederland en van de SCP Leefsituatie-Index.

In 2011 begon het SCP in samenwerking met CentERdata (universiteit Tilburg) aan een pilot om na te gaan of het mogelijk is sociaal-wetenschappelijk onderzoek via smartphones uit te voeren en te experimenteren met de extra functionaliteiten die een smartphone als dataverzamelinstrument biedt. In september 2013 zal de dataverzameling zijn afgerond. Er zal worden gerapporteerd over de methodologische voor- en nadelen van onderzoek met behulp van smartphones en een vergelijking worden gemaakt met het reguliere tijdbestedingonderzoek.

Ook in 2013 zal het SCP ten behoeve van het kabinet per kwartaal weer rapporteren over de uitkomsten van het in 2008 gestarte regelmatige onderzoek naar zorgen en maatschappelijke kwesties die leven in de bevolking en van belang zijn voor de politiek (Continu Onderzoek Burgerperspectieven). Uiteraard wordt door het SCP ten behoeve van de rapporten ook intensief gebruik gemaakt van door internationale organisaties verzamelde gegevens (OESO, Eurobarometer, Eurostat, European Social Survey).

Het SCP maakt deel uit van het Core Scientific Team van het *European Social Survey*, waarin meer dan dertig landen participeren. Het ESS maakt op veel terreinen een vergelijking tussen landen mogelijk op het gebied van attitudes en opvattingen, zoals veiligheid, vertrouwen, sociale cohesie en sociale zekerheid. In 2013 komen gegevens beschikbaar op het terrein van "Personal and Social Well-being" en "Europeans' understandings and evaluations of democracy".

Het SCP is altijd in nauw overleg met de departementen over hun informatie- en onderzoeksbehoeften. Mochten zich actuele vraagstukken voordoen, dan zal de (beperkte) vrije ruimte in goed overleg worden ingevuld. Dit betekent dat het voorliggende werkprogramma continu zal worden geactualiseerd.

Veel projecten en onderwerpen hebben een meerjarig karakter en een deel van het werkprogramma van het SCP is ook breder en algemener van aard, hetgeen goed past bij de thema-indeling. In dit SCP-werkprogramma 2013 zijn alleen die projecten en onderzoeken vermeld die zeker in 2013 ter hand zullen worden genomen of die doorlopen uit voorgaande jaren. Thema's en onderzoeken die nog in een pril stadium van verkennen van mogelijkheden verkeren, laten we hier buiten beschouwing.

De projecten zijn geordend naar de volgende 8 thema's:

- arbeid, inkomen, sociale zekerheid
- onderwijs, educatie en cultuur
- emancipatie en minderheden
- jeugd en gezin
- publieke opinie en civil society
- zorg en zorggebruik
- leefbaarheid, duurzaamheid, veiligheid
- gebruik en productie quataire sector

Arbeid, inkomen, sociale zekerheid

Arbeidspanels

Sinds 2010 beheert het SCP twee langlopende panels, waarmee ontwikkelingen aan de vraag- en aanbodzijde van de arbeidsmarkt in kaart worden gebracht. Het arbeidsaanbodpanel bestaat sinds 1985 en is een tweejaarlijks onderzoek onder ongeveer 5.000 werkenden en niet-werkenden. Het vraagpanel wordt sinds 1989 iedere twee jaar afgenomen bij ca. 2.000 bedrijven met vijf of meer werknemers. Voorjaar 2013 verschijnt de rapportage Aanbod van arbeid 2012, later in het jaar Vraag naar Arbeid 2013. De informatie uit de panels wordt ook gebruikt voor aanvullende analyses van specifieke onderwerpen. Het project wordt gefinancierd door de ministeries van SZW, BZK, EZ, en VWS.

Werk en informele zorg

De overheid wil dat mensen langer doorwerken en ook meer uren werken. Dit kan op gespannen voet staan met hun andere activiteiten, zoals kinderopvang, het verlenen van mantelzorg en vrijwilligerswerk. In een eerste deelproject ligt het accent op ouderen. Met behulp van tijdbestedingsgegevens vanaf de jaren zestig wordt een onderscheid wordt gemaakt in leeftijd-, periode- en cohorteffecten. Op basis daarvan zullen inschattingen gemaakt worden van de "druk" op het aanbod van informele zorg wanneer de arbeidsdeelname van ouderen -zoals beoogd- de

komende jaren zal toenemen. In een tweede deelproject staat een beleidsveronderstelling ten aanzien van het arbeidsaanbod centraal: kunnen en willen (ex-)mantelzorgers na een periode van intensieve zorgverlening hun arbeidsduur weer uitbreiden? Dit wordt onderzocht via de gegevens van het Arbeidsaanbodpanel.

Armoedesignalement

Het SCP brengt sinds 1997 de ontwikkeling van armoede in Nederland in kaart, in samenwerking met het CBS. Sinds 2010 brengen de beide instanties daartoe het Armoedesignalement uit. Dit bevat de trends in (langdurig) arme huishoudens en personen sinds 2000, uitgesplitst naar een aantal achtergrondkenmerken.

Veranderende verzorgingsarrangementen

Dit project gaat na of bepaalde veranderingstrajecten in de sociale zekerheid en op de arbeidsmarkt een maatschappelijk gunstiger resultaat realiseren dan andere. Eerst wordt een landenvergelijkende typologie gemaakt van institutionele veranderingen. De uitkomsten daarvan worden gekoppeld aan drie resultaat-indicatoren: de arbeidsdeelname, de armoede en het welbevinden van (groepen van) de bevolking in 26 OESO-landen. Ook worden de institutionele trajecten en behaalde resultaten gerelateerd aan de uitgavenontwikkelingen.

Rapportage ziekteverzuim, arbeidsongeschiktheid en arbeidsdeelname

In 2012 bracht het SCP Belemmerd aan het Werk uit, een periodieke studie die in samenwerking met CBS, TNO | Arbeid en UWV in kaart brengt hoe het ziekteverzuim, de arbeidsongeschiktheid en de arbeidsdeelname van mensen met gezondheidsbeperkingen zich ontwikkelt. In 2013 wordt verkend op welke manier de volgende editie gestalte zal krijgen.

Sociale uitsluiting in Nederland

Het SCP heeft een meetinstrument voor sociale uitsluiting ontwikkeld. Hierbij wordt gekeken naar de materiële deprivatie, sociale participatie, sociale rechten en normatieve integratie van de bevolking. In 2013 wordt gerapporteerd over de uitkomsten bij een landelijke steekproef, die de nieuwste versie van dit meetinstrument kreeg voorgelegd. Dit maakt het mogelijk vast te stellen hoeveel mensen sociaal uitgesloten zijn, en welke bevolkingsgroepen een verhoogd risico lopen.

Burnout

In dit project wordt met behulp van de panelgegevens van het Arbeidsaanbodpanel nagegaan wat het effect is van burnout op de loopbaan van werknemers. Ook wordt op basis van de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA) in kaart gebracht wat de relatie is tussen telewerken en burnout. Voor het laatste onderdeel wordt samengewerkt met TNO en de Radboud Universiteit Nijmegen. De uitkomsten worden tevens als artikel in een wetenschappelijk tijdschrift uitgebracht.

Werk en werkloosheid bij scholieren en studenten

In de laatste editie van het Arbeidsaanbodpanel is een aparte vragenlijst opgenomen voor scholieren en studenten. Dit project beschrijft de uitkomsten hiervan, in relatie tot de algemene ontwikkeling van werk en werkloosheid bij jongeren.

Onderwijs, educatie en cultuur

Ouderbetrokkenheid in het onderwijs

Het onderzoek richt zich op de betrokkenheid van ouders bij het onderwijs van hun kind, en op het draagvlak onder ouders voor accenten in het onderwijsbeleid van de laatste jaren (o.a. nadruk op basisvaardigheden, meer aandacht voor excellentie). De betrokkenheid van ouders komt tot uiting in de relatie die ze met school onderhouden en in de steun die ze hun kind thuis geven. Met een

enquête onder ouders wordt gepeild hoe de samenwerking tussen ouders en school verloopt, wat ouders thuis doen om hun kind te ondersteunen en welke opvattingen ouders hebben over doelen van het onderwijs. Het onderzoek richt zich op het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. Door middel van focusgroepgesprekken met docenten en schoolleiders wordt daarnaast onderzocht hoe vanuit de school tegen ouderbetrokkenheid wordt aangekeken. Het onderzoek wordt verricht in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en zal voorjaar 2013 worden afgerond met een publicatie.

Vakmanschap in het mbo

Op verzoek van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) verricht het SCP een verkennend onderzoek naar de betekenis van vakmanschap in het mbo. De verkenning omvat gesprekken met sleutelpersonen en een raadpleging van docenten en studenten in het mbo in de sectoren techniek en zorg en de kleine, specialistische ambachten. Het doel van deze verkenning is om een onderzoekagenda uit te werken vanuit dat perspectief van 'vakmanschap', met daarin de meest urgente kwesties die nader onderzoek verlangen. Het rapport verschijnt in april 2013.

Het Culturele Draagvlak

De bestudering van de publieke belangstelling van media, kunsten en cultureel erfgoed vormt de kern van een meerjarige opdracht van het ministerie van OCW. Hierover wordt periodiek gerapporteerd in een serie met de titel Het Culturele Draagvlak.

Op basis van VTO worden trends in het bereik en samenstelling van het publiek van kunsten en cultureel erfgoed beschreven. Ook de deelname aan amateurkunst wordt besproken.

In samenwerking met diverse mediapartijen verzamelt het SCP in 2013 nieuwe gegevens over het mediagebruik van Nederlanders en start met een verdiepende studie naar het gebruik van oude en nieuwe media. Centraal in deze studie staat de digitalisering van oude media en de mate waarin Nederlanders via digitale platforms kranten, tijdschriften en boeken lezen, radio luisteren en televisiekijken.

Emancipatie en minderheden

Homo-emancipatie

Op verzoek van de minister van OCW doet het SCP in de periode 2012 - 2015 onderzoek naar de acceptatie van homoseksuele, lesbische, biseksuele en transgender personen. Het SCP onderzoekt de acceptatie onder de Nederlandse bevolking én de ervaringen van de doelgroep zelf. Voor het onderzoek zijn de centrale thema's in het lopende emancipatiebeleid van OCW van belang: veiligheid en participatie. In 2013 komen de resultaten van drie deelstudies beschikbaar.

In de eerste deelstudie onderzoekt het SCP op basis van bestaande grootschalige Europese databestanden de internationale verschillen in de acceptatie van homoseksualiteit en factoren die hier mogelijk een rol bij spelen. De publicatie zal verschijnen op 17 mei 2013 (International Day Against Homophobia), tijdens een internationale bijeenkomst die OCW organiseert.

Tegelijkertijd verschijnt een beknopte publicatie met de meest recente cijfers en trends over de acceptatie van homoseksualiteit in Nederland en verschillen in dit opzicht tussen bevolkingsgroepen. De derde deelstudie gaat over mogelijke verschillen in werkbeleving tussen homoseksuele en heteroseksuele werknemers in Nederland. Hiervoor wordt eind 2012 een survey afgenomen onder een representatieve steekproef van (bruto) ruim 25 duizend werknemers. De studie verschijnt tijdens de nationale Coming Out Dag op 11 oktober 2013.

Om de sociale veiligheid van homojongeren op school te bevorderen voert het ministerie van OCW een pilot uit. Scholen krijgen gedurende een jaar extra middelen om een pakket aan maatregelen in te voeren om de sociale veiligheid van homoseksuele leerlingen te vergroten. In het kader van het departementale programma 'Zicht op effectiviteit' heeft het ministerie van OCW het SCP verzocht

om deze pilot te evalueren. Dit project is in september 2012 gestart en loopt door tot medio 2014. Het onderzoek kent een experimenteel ontwerp, met een experimentele en een controlegroep. Daardoor zal het mogelijk zijn aan te tonen of het programma effect heeft. Ook wordt een procesevaluatie uitgevoerd om zicht te krijgen op de mechanismen die verklaren waarom het programma al dan niet effectief is.

In 2013 zullen de werkzaamheden voor het onderzoek naar de ervaringen van homo- en biseksuele jongeren worden afgerond. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de gegevens uit een grootschalige survey en diepte-interviews met homo- en biseksuele jongeren. Centraal staan de ervaringen van homo- en biseksuele jongeren in een homotolerante, maar heteronormatieve samenleving. Dit onderzoek is een uitvloeisel van de opdracht van OCW (Homo-emancipatiemonitor 2008-2011) dat wij deels zelf financieren.

Vrouwenemancipatie

Het reeds lopende onderzoek naar het belang dat vrouwen hechten aan economische zelfstandigheid en hoe zij daaraan invulling geven loopt nog door tot eind 2013. Nederlandse surveydata, interviews, internationaal vergelijkend onderzoek en beleidsanalyse worden gebruikt om na te gaan welk belang vrouwen en mannen hechten aan het inkomen en economische zelfstandigheid van vrouwen, en welke rol dit speelt bij besluiten over de arbeidsduur van vrouwen.

Recent gemigreerde Polen en Bulgaren in Nederland: vestigingsperspectief, leefsituatie en inpassing in de Nederlandse samenleving

Het in goede banen leiden van de instroom van arbeidsmigranten uit Midden en Oost Europa is een van de kernpunten van het kabinetsbeleid. Met name over de Bulgaarse groep is in Nederland nog weinig informatie beschikbaar, maar ook over de Polen is behoefte aan meer kennis. Daarom doen we onderzoek naar de inpassing in de Nederlandse samenleving van de recent binnengekomen migranten uit Polen en Bulgarije. We maken daarbij een vergelijking met migranten die recent zijn gemigreerd uit Turkije en Marokko. In een eerste rapportage (voorzien voorjaar 2013) baseren we ons op gegevens van migranten die binnen anderhalf jaar na binnenkomst in Nederland zijn geïnterviewd (SCIP onderzoek). We richten ons daarbij op twee vragen: 1) Wat zijn de kenmerken van degenen die binnenkomen? en 2) Hoe ziet hun leefsituatie er in Nederland uit (vlak) na hun migratie? In een tweede rapportage (voorzien eind 2013) belichten we ontwikkelingen in integratie van deze groepen door dezelfde personen nogmaals te interviewen. We schrijven deze rapportages op verzoek van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW).¹

Onderzoek naar ervaren discriminatie

Naar schatting meldt slechts een klein deel van de mensen die discriminatie ervaart dit bij een instantie. Deze gegevens geven dus geen goed beeld van de ervaringen van mensen. Om erachter te komen wat de omvang is van de ervaren discriminatie in Nederland wordt survey-onderzoek uitgevoerd. Deze survey levert gegevens op naar de grond van de ervaren discriminatie, het maatschappelijk terrein waar de ervaren discriminatie plaats vindt en de uitingsvorm van het voorval. Ook de redenen om ervaren discriminatie wel of niet te melden zullen worden onderzocht. Het onderzoek wordt uitgevoerd op verzoek van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.¹ De eindrapportage zal in de zomer van 2013 verschijnen.

Huwelijksmigratie en huwelijksmigranten

Dit onderzoek brengt in kaart wat de belangrijkste factoren zijn van huwelijksmigratie en moet meer inzicht bieden in de leefsituatie van huwelijksmigranten. In de eerste fase van het onderzoek wordt een brede inventarisatie van de literatuur gemaakt. Tevens worden de beschikbare cijfers op een rij

¹ Betreffende beleidsdirectie overgegaan van Binnenlandse Zaken naar SZW.

gezet. De tweede fase voorziet in een uitgebreid kwalitatief veldwerk waarin wordt gesproken met huwelijksmigranten en met personen die professioneel met huwelijksmigratie en –migranten te maken hebben. Het onderzoek moet najaar 2013 zijn afgerond. Het wordt uitgevoerd op verzoek van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.¹

Internationale samenwerking: vroege integratieprocessen van recent gemigreerde migranten
NORFACE Research Programme: 'Causes and Consequences of early socio-cultural integration processes among New Immigrants in Europe (SCIP)'.

Het SCP participeert (sinds 2009) in een internationaal vergelijkend survey-onderzoek naar vroege integratieprocessen van recent gemigreerde migranten naar Nederland, Duitsland, Engeland en Ierland. De focus in het internationale onderzoek ligt op sociaal-culturele integratie en de wisselwerking met structurele integratie. De dataverzameling in de vier landen wordt gefinancierd binnen het NORFACE Integratie Programma. Het betreft een panelonderzoek waarin migranten binnen anderhalf jaar na binnenkomst in een land worden geïnterviewd en na een jaar nog een keer om te kunnen bepalen hoe integratieprocessen op individueel niveau verlopen. In Nederland is in de eerste helft van 2011 onderzoek gedaan onder recent gemigreerde Turken, Marokkanen, Polen en Bulgaren.

Jeugd en gezin

Gezinnen

In het in 2011 verschenen Gezinsrapport 2011 is een algemeen beeld geschetst van het gezinsleven in Nederland. In 2013 zal een vervolgstudie verschijnen, waarin nader wordt ingegaan op migrantengezinnen. Doel van het onderzoek is de opvoedingspraktijk van migrantenouders in kaart te brengen en te onderzoeken hoe de opvoeding samenhangt met de gezondheid en het (probleem)gedrag van de kinderen. Gebruik zal worden gemaakt van recente kwantitatieve en kwalitatieve gegevens. Voor dit onderzoek werkt het SCP samen met onderzoekers van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (Nidi), de Universiteit Utrecht, het Verwey Jonker Instituut, en de Erasmus Universiteit.

EU Kids Online

Sociale contacten krijgen steeds vaker vorm in een digitale omgeving. Online contacten brengen ook risico's met zich mee, onder meer onwenselijk contact met vreemden en ongepast gedrag door kinderen zelf zoals cyberpesten. In het kader van het driejarige Europese project EU kids online III (2011-2014) wordt onderzocht hoe kinderen (9-16-jaar) omgaan met risico's en welke invloed ouders hebben op het risicogedrag van hun kinderen.

Cumulatieproblematiek bij jeugd en opvoeden

Op basis van het Onderzoek Jeugd en Opgroeien (OJO) zal inzicht worden gegeven in de cumulatieve problematiek. Het gaat daarbij zowel om cumulatieve problemen als om vormen van jeugdzorggebruik en andere vormen van hulpverlening op andere leefgebieden. De cumulatieve problemen en hulpverlening wordt in verband gebracht met kenmerken van jeugdigen, de gezinnen en de buurten waarin ze opgroeien. Er zullen profielen van jeugdzorggebruikers worden opgesteld, die worden gerelateerd aan de leveringsvormen van de hulp: in natura of per pgb. Dit onderzoek wordt op eigen initiatief uitgevoerd.

Publieke opinie en civil society

Continu Onderzoek Burgerperspectieven (COB)

Dit kwartaalonderzoek naar de stemming in het land en de publieke opinie over maatschappelijke en politieke kwesties dat sinds eind 2007 uitgevoerd wordt (in opdracht van AZ ten behoeve van de

VoRa), wordt in 2013 op iets kleinere schaal voortgezet: in het eerste en derde kwartaal zullen voortaan dunnere versies van de 'Burgerperspectieven' verschijnen, zonder verdiepingsthema en niet gebaseerd op focusgroepen.

COB-verdiepingsstudies

Op basis van verzameld materiaal in het Continu onderzoek Burgerperspectieven worden maatschappelijk en wetenschappelijk interessante onderwerpen uitgediept, waarvoor in de COB-kwartaalberichten onvoldoende plaats is. Ze resulteren in bijdragen aan andere SCP-publicaties of artikelen. In 2013 gaat het om drie onderwerpen: opleidingsniveaus, nostalgie en vertrouwen.

Informele groepen en religieuze vernieuwing

Na een beschrijving en duiding van recente ontwikkelingen in de religiositeit op basis van bevolkingsenquêtes en van gedaanteveranderingen van religieuze organisatievormen vinden theoretische en empirische verkenningen plaats van het belang van informele groepen voor de religieuze beleving en kerkelijke instituties. Dit zal in 2013 uitmonden in een publicatie.

Maatschappelijke organisaties opnieuw in beeld

Dit is een vervolg op Landelijk verenigd (2005) en Maatschappelijke organisaties in beeld (2008). De kern is een update van cijfers over leden en donateurs van (koepel-/grote) organisaties sinds 1980. Daarnaast wordt verder ingegaan op de informalisering van vrijwillige betrokkenheid en enkele sectoren (waarschijnlijk vakbeweging, politiek en natuur of duurzaamheid).

Euthanasie

Na een analyse van internationale verschillen en ontwikkelingen in opvattingen over euthanasie gaan we aan de hand van (deels open) vragen in het onderzoek 'Culturele veranderingen in Nederland' 2010/11 en 2012/3 in op de huidige publieke opinie en meningsvorming: welke groepen zijn te onderscheiden, welke overwegingen spelen een rol als mensen een mening geven over hypothetische gevallen? Dit project wordt in 2013 afgerond en is in principe het eerste in een serie verkenningen van morele kwesties.

Oud en nieuw wij

De overgang van oude naar nieuwe vormen van solidariteit en verbondenheid is niet alleen een oerthema van de sociologie maar ook een gemeenschappelijk aandachtspunt in enkele van de bovengenoemde projecten. In dit project gaan we overeenkomsten en verschillen tussen terreinen (zorg, religieus leven, politiek) en in uitingvormen (opinies, participatie) onderzoeken.

Zorg en zorggebruik

Leefsituatie-index

Sinds 1974 geeft het SCP een samenvattend inzicht in de ontwikkeling van welzijn en welvaart van Nederlanders aan de hand van de *SCP leefsituatie-index*. Primair wordt daarover gepubliceerd in de Sociale Staat van Nederland. In 2013 zal separaat gerapporteerd worden over de relatie tussen de SCP leefsituatie-index enerzijds en de mogelijkheden die mensen hebben (*capabilities*) en de psychosociale vaardigheden waarover ze beschikken anderzijds.

Evaluatie Wet maatschappelijke ondersteuning

Op verzoek van het ministerie van VWS voert het Sociaal en Cultureel Planbureau nu de tweede fase van de evaluatie van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) uit (2010-2013). Binnen dit onderzoek wordt niet alleen nagegaan hoe de Wmo wordt vormgegeven door gemeenten, maar ook naar de ervaringen van burgers. In 2013 vindt een aantal deelprojecten plaats, waaronder onderzoek naar de participatiemogelijkheden van aanvragers van Wmo-voorzieningen. Ook wordt nagegaan in

hoeverre hun mantelzorgers voldoende ondersteuning hebben. Daarnaast vindt onderzoek plaats naar de participatiemogelijkheden van mensen met en zonder beperkingen. Tot slot vindt, in samenwerking met het NIVEL, onderzoek plaats naar verschuivingen in het zorggebruik van mensen met beperkingen. Opdrachtgever VWS.

Programma langdurige zorg

Het SCP onderzoekt, op verzoek van het ministerie van VWS, al geruime tijd het langdurig zorggebruik (AWBZ) van personen met uiteenlopende gezondheidsproblemen. Hierbij staan vragen centraal als wat zijn de belangrijkste determinanten van het zorggebruik, hoeveel mensen zullen in de toekomst zorg gebruiken en welke gevolgen zullen bepaalde beleidsmaatregelen hebben voor het gebruik van zorg. In 2013 en 2014 zal verder worden gewerkt aan de projecten uit dit programma Langdurige zorg. In 2013 zal een aantal projecten uit 2012 worden afgerond, waaronder de omvang van en de gevolgen van extramuralisering in de verpleging en verzorging, de kosten van en de instroom van de verstandelijk gehandicaptenzorg en de afweging tussen formele en informele zorg (Share). Een nieuw project betreft stromen in de vraag naar verstandelijk gehandicaptenzorg, waarbij naar de veranderingen in zorgvraag van verschillende groepen wordt gekeken. Ook zal de internationale vergelijking van zorggebruik worden geactualiseerd en verder worden uitgediept. Vanaf 2013 worden nieuwe gegevens verzameld, waarbij naast de sociaaldemografische en sociaaleconomische determinanten ook wordt gekeken naar persoonskenmerken en vaardigheden om de juiste zorg te verkrijgen. Binnen dit onderzoek zal ook aandacht worden geschonken aan het gebruik van welzijns- en woonvoorzieningen (Wmo). Daarnaast zal in 2013 aandacht geschonken worden aan de zorgcarrières van ouderen. Opdrachtgever VWS.

Afweging formele en informele zorg

De overheidsuitgaven voor verzorging en verpleging staan onder druk. De overheid wil het gebruik van particuliere en informele hulp stimuleren. In dit verband is het interessant in welke mate andere landen met deze problematiek te maken hebben en hoe ze hiermee omgaan. In 2010 is de vierde golf van de SHARE-enquête gehouden die eind 2012 beschikbaar komt. Deze gegevens stellen ons in staat om naar de individuele veranderingen in gezondheid en zorggebruik te kijken. Dit project is een eigen initiatief van het SCP, dat deels door de Vrije Universiteit, deels uit middelen van het Programma langdurige zorg en deels uit eigen middelen wordt gefinancierd.

PGB (Persoonsgebonden Budget)monitor

Per 1 januari 2012 is de zogenaamde PGB-maatregel van kracht geworden, die de sterke groei van de PGB-uitgaven fors moet inperken. Weliswaar is deze maatregel in het Begrotingsakkoord 2012 enigszins verlicht, maar de inperking blijft drastisch. Daarom heeft VWS het SCP gevraagd om na te gaan of de door VWS verwachte effecten optreden. Het SCP onderzoekt of de aannames waarop VWS zijn PGBb-beleid baseert zich in de praktijk ook zullen voordoen. Het gaat hierbij om aannames omtrent verschuivingen van cliëntenstromen. Daarbij zullen ook de bijhorende uitgavenstromen in beeld worden gebracht.

De rol van de burger

Voor het terrein van gezondheid en zorg vervult de burger verschillende rollen. Rollen waar de burger in toenemende mate zelf verantwoordelijkheid draagt. Denk bijvoorbeeld aan het idee van de gezonde leefstijl waar steeds meer aandacht voor is. Of aan de rol van chronische patiënt, waarbij steeds meer om zelfmanagement wordt gevraagd. In de publieke gezondheidszorg is de rol van de burger daarentegen nog bescheiden, inspraak is er op dit terrein nauwelijks. Voor het RIVM zijn de burger en die verschillende rollen een belangrijk thema in de Volksgezondheidstoekomstverkenning 2014. Het RIVM heeft aan het SCP gevraagd om voor dit onderwerp verschillende bijdragen te leveren over de rol van de burger, zoals de rol als mantelzorger of een historische schets over de verhouding tussen burger en overheid met betrekking tot gezondheid.

Leefbaarheid, duurzaamheid, veiligheid

Sportonderzoek

De bestudering van betrokkenheid bij sport als deelnemer, vrijwilliger of bezoeker vormt de kern van de meerjarige opdracht van het ministerie van VWS. Hierover zijn in de afgelopen jaren meerdere Rapportages sport uitgebracht. In 2013 zal een studie naar stimulansen en concurrenten van sportdeelname het licht zien. Centraal staat hierin de ontwikkeling van sportdeelname in verschillende groepen in de samenleving, zoals jongeren, volwassenen, ouderen en niet-westerse migranten. Op verzoek van de directie Sport van VWS schrijft het SCP op basis van de Vrijtijdsomnibus een factsheet sport. In het najaar van 2013 wordt gestart met een nieuwe editie van de Rapportage sport 2014, waarin gezamenlijk met andere sportonderzoeksinstituten de belangrijkste trends in de sport gepresenteerd zullen worden.

Tijdsbestedingonderzoek

Het SCP publiceert al sinds 1975 over de tijdsbesteding in Nederland. In 2011/2012 is het Tijdsbestedingsonderzoek (TBO) opnieuw uitgevoerd, ditmaal in samenwerking met het CBS en conform het Europese onderzoeksontwerp. Op basis van deze nieuwe gegevens verschijnt in de loop van 2013 een studie over de tijdsbesteding van Nederlanders. De nadruk ligt op recente ontwikkelingen in de tijdsbesteding (2006-2011). Aan bod komen onder andere het tijdsbeslag van verplichtingen (onderwijs, betaalde arbeid, huishouden en zorgtaken), taakcombinatie, tijdsdruk en de beleving van de tijd. Eveneens gaan we in op trends in de vrijetijdsbesteding, de tijd voor het gezin en sociale contacten en maatschappelijke participatie. Binnen het 'vrijetijd domein' wordt apart aandacht besteed aan media en ICT, uitgaan, sport en bewegen. Naast de hoeveelheid tijd die Nederlanders aan diverse activiteiten kwijt zijn, komen ook de tijdstippen en ritmes van diverse activiteiten in het dagelijks leven aan bod. Eveneens is er aandacht voor verschillen in tijdsbesteding tussen groepen in de samenleving, zoals tussen vrouwen en mannen en degenen met en zonder jonge kinderen. Ten slotte worden enkele onderwerpen verder uitgediept. Werken mensen die flexibel met hun werktijden om kunnen gaan vaker buiten de gebruikelijke 'kantoortijden', hebben mensen minder tijd voor elkaar of hebben zij vooral op andere manieren contact (bijvoorbeeld via internet), en hoe belangrijk is de vrije tijd eigenlijk voor mensen?

Dynamiek in de wijk

Het SCP heeft met het ministerie van BZK/WWI een vervolgovereenkomst afgesloten op het eerste rapport over de leefbaarheid en veiligheid in de krachtwijken. Medio 2013 verschijnen de resultaten van een verdiepende studie naar het verhuisgedrag van de middenklasse in de stad en hun motieven. In 2013 zal het onderzoek naar de verhuisdynamiek worden afgerond met een actualisering tot en met 2010 van de eerder gepubliceerde resultaten in Wonen, wijken en interventies (2011).

Sociale veiligheid: angst voor slachtofferschap

In het kader van onze bijdrage aan het EU-project Changing Perceptions of Security and Interventions (CPSI), zijn in 2009 gegevens verzameld over de angst van burgers in Amsterdam om slachtoffer te worden van criminaliteit. In 2012 is een enquête gehouden onder de Nederlandse bevolking in het kader van de Emancipatiemonitor naar de verschillen in perceptie tussen mannen en vrouwen van de kans op, de ernst van, en de waarbaarheid tegen slachtofferschap. Op basis hiervan is een nadere analyse mogelijk naar de determinanten van angst voor slachtofferschap.

Sociale staat van het platteland (SSP)

In opdracht van het ministerie van EZ onderzoekt het SCP sociale en culturele ontwikkelingen op het platteland. Begin 2013 verschijnt daartoe de 2e editie van de Monitor SSP. De eerste editie, Thuis op het platteland, verscheen in 2006. Daarnaast verschijnt in de tweede helft van 2013 een rapportage over de sociale vitaliteit van de plattelandssamenleving. Gezien het feit dat het plattelandsbeleid

vooral een verantwoordelijkheid van provincies is geworden, wordt op provinciaal niveau naar vormen van samenwerking gezocht met bijvoorbeeld Centra voor Maatschappelijke Ontwikkeling (CMO's) met een duidelijke onderzoeksfunctie. Daarbij geven de grote raakvlakken tussen SSP en het onderwerp 'bevolkingskrimp' aanleiding om de mogelijkheid van meer betrokkenheid van het ministerie van BZK te onderzoeken.

Monitor Duurzaam Nederland

In 2013 wordt weer, in samenwerking met de andere planbureaus en het CBS, gewerkt aan een nieuwe editie van de Monitor Duurzaam Nederland. De monitor presenteert een verzameling indicatoren, die een beeld geven van de duurzaamheid van de Nederlandse samenleving door de tijd heen en ten opzichte van andere Europese landen. Op basis hiervan identificeert en analyseert de monitor de 'zorgen voor morgen'.

Gebruik en productie quartaire sector

Maten voor gemeenten 2013

In het project 'Maten voor gemeenten' rapporteert het SCP op verzoek van het ministerie van BZK jaarlijks over de prestaties en kosten van gemeentelijke dienstverlening. 2013 is het laatste jaar van het lopende contract. Het rapport biedt een ondersteuning voor het jaarlijkse bestuurlijk overleg en is opgenomen als bijlage bij de begroting van het ministerie van BZK ter verantwoording van de transparantie van de financiële verhouding tussen Rijk en gemeenten. In het rapport wordt op landelijk niveau aandacht gegeven aan ontwikkelingen in de verschillende taakvelden, waarbij niet alleen ingegaan wordt op de kosten en de omvang van de daarvoor geleverde productie, maar ook op beleidsmatige ontwikkelingen en op de kwaliteit en effectiviteit van de dienstverlening. In 2013 zal tevens een voorstel worden gedaan voor voorzetting van dit project.

Public sector performance fase 2:verdieping

Na de actualisering van Public sector performance in 2012 volgt in 2013 een verdieping. De actualisatie had betrekking op een beschrijving van de ingezette middelen, de geleverde productie en de resulterende effecten van publieke voorzieningen in een groot aantal westerse landen. In de tweede fase zoeken we naar mogelijkheden om de aanpak te verdiepen en te verbreden. In 2013 wordt geïnventariseerd of de sectoren openbaar bestuur en sociale zekerheid ook via een integrale aanpak onderzocht kunnen worden. Daarnaast zal worden bekeken of er een verdieping in de gehanteerde aanpak mogelijk is voor de kernsectoren uit de vorige studie (onderwijs, zorg, sociale veiligheid en wonen) (medefinanciering BZK).